



INSTITUTE OF AGRICULTURAL
AND FOOD ECONOMICS
NATIONAL RESEARCH INSTITUTE



Gospodarstwa rolne – beneficjenci programu rolnośrodowiskowego w latach 2005-2007



Grażyna Niewęgłowska
nieweglowska@ierigz.waw.pl





Cel programu rolnośrodowiskowego



Celem programu rolnośrodowiskowego jest poprawa środowiska przyrodniczego i obszarów wiejskich, w szczególności:

przywracanie walorów lub utrzymanie stanu cennych siedlisk użytkowanych rolniczo,

zachowanie różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich,

promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania,

odpowiednie użytkowanie gleb i ochrona wód,

ochrona zagrożonych lokalnych ras zwierząt gospodarskich i lokalnych odmian roślin uprawnych.



Łąka kaczeńcowa





Pakiety programu rolnośrodowiskowego



Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne

Pakiet 3. Ekstensywne trwałe użytki zielone

Pakiet 4. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000

Pakiet 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000

Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Pakiet 8. Ochrona gleb i wód

Pakiet 9. Strefy buforowe



Ochrona siedlisk lęgowych ptaków – pakiet 4.1 lub 5.1





Wymogi dla beneficjentów programu



Pakiety rolnośrodowiskowe składają się z wariantów, które zawierają ściśle określone zestawy zadań. Zadania określone w wariantach rolnik wypełnia przez okres 5 lat.

Rolnik zobowiązany jest do przestrzegania norm dobrej kultury rolnej, jako niepłatnego minimum rolnośrodowiskowego. Lista *podstawowych wymagań* określona jest m.in. w *planie działalności rolnośrodowiskowej* i instrukcji wypełniania *wniosku o płatność rolnośrodowiskową*.

Rolnik powinien utrzymywać grunty w dobrej kulturze rolnej.



Wymogi dla beneficjentów programu



Pakiety rolnośrodowiskowe realizowane są przez beneficjenta zgodnie z planem działalności rolnośrodowiskowej, opracowanym przy udziale doradcy rolnośrodowiskowego.

Jest to dokument niezbędny do otrzymania płatności jak wniosek o płatność rolnośrodowiskową.

Rolnik obowiązany jest zachować występujące w gospodarstwie trwałych użytków zielonych oraz elementów krajobrazu rolniczego nieużytkowanych rolniczo, tworzących ostoje dzikiej przyrody (tzw. obiekty kompensacji ekologicznej).

Rolnik musi prowadzić rejestr działalności rolnośrodowiskowej, czyli rejestr zabiegów agrotechnicznych, które wykonuje w swoim gospodarstwie.

Rejestr zawiera wykaz wypasów zwierząt oraz działań agrotechnicznych, w tym zastosowania nawozów i wykonania zabiegów przy użyciu środków ochrony roślin, które wykonuje w odniesieniu do powierzchni, na której realizuje wybrany pakiet.

W odniesieniu do zastosowania nawozów mineralnych, rejestr prowadzi się dla całego gospodarstwa rolnego.



Zadrzewienia śródpolne jako element krajobrazu obowiązkowy do zachowania w gospodarstwie





Płatność rolnośrodowiskowa



Płatność rolnośrodowiskowa przyznawana jest do: hektarów działek rolnych, do krów, klaczy, loch lub matek owiec określonych ras, metrów bieżących stref buforowych i miedz śródpolnych.

Płatność przyznawana jest do gruntów zgodnie ze stanem ich użytkowania a nie tym z ewidencji gruntów,

Na poziomie gospodarstwa można realizować nieograniczoną liczbę pakietów - wówczas wysokość płatności rolnośrodowiskowej ustala się, jako sumę kwot za realizację tych pakietów.

Wysokość możliwej do otrzymania płatności limitowana jest maksymalną płatnością na jeden hektar określoną w Rozporządzeniu Rady 1698/2005, która wynosi: 900 euro/ha w przypadku specjalnych upraw wieloletnich, 600 euro/ha – upraw jednorocznych, 450 euro/ha - przy innym użytkowaniu gruntu (np. łąki i pastwiska).

Wysokość płatności programie realizowanym w ramach w PROW 2007-2013 waha się od 260 zł (1 ha tuz) do 1500 zł (za 1 klacz rodzimej rasy).



Zachowanie lokalnych ras owiec pakiet 7.3





Modulacja płatności



Modulacja pierwsza zastosowana do pakietów: 1 (rolnictwo zrównoważone), 2 (rolnictwo ekologiczne) oraz 8 (ochrona gleb i wód):

100% płatności podstawowej – dla obszaru od 0,1 do 100 ha

50% płatności podstawowej – dla obszaru od 100,01 do 200 ha

10% płatności podstawowej – dla obszaru powyżej 200 ha.

Modulacja druga zastosowana dla wariantu 1 (ekstensywna gospodarka na łąkach i pastwiskach) pakietu 3 ekstensywne trwałe użytki zielone:

100% płatności podstawowej – dla obszaru od 0,1 do 10 ha

75% płatności podstawowej – dla obszaru od 10,01 do 50 ha

50% płatności podstawowej – dla obszaru od 50,01 do 100 ha

10% płatności podstawowej – dla obszaru powyżej 100 ha.

Modulacja trzecia dotyczy powierzchni działki użytków przyrodniczych, do której płatność może być zastosowana to nie więcej niż 5 hektarów.



Rozlewisko Narwi na obszarze Natura 2000 objęte pakietem 5 programu rolnośrodotwiskowego





Realizacja programu roĹnośrodoewiskowego



W okresie PROW 2004-2006 zrealizowano 171167 płatności na rzecz 75 947 beneficjentów co oznacza, że co 25 gospodarstwo o wielkości powyżej 1 hektara realizowało program roĹnośrodoewiskowy. Program był wdrażany w latach 2004-06 na powierzchni około 1 miliona hektarów użytków rolnych.

Przewiduje się, że w okresie programowania 2007-2013 liczba beneficjentów programu wzrośnie do 200 tysięcy a obszar jego realizacji obejmie ponad 2 mln. hektarów. Potwierdzeniem tego faktu jest około 20 tysięcy rocznie liczba wydanych decyzji na realizację programu w latach 2007-2009 (dane ARiMR).



Metoda analizy



Analizą objęto gospodarstwa będące beneficjentami płatności rolnośrodowiskowych (966) oraz gospodarstwa pozostałe (11890) dla lat 2005-2007 objęte monitorowaniem Polskiego FADN.

Tak otrzymane dwa zbiory gospodarstw podzielono na trzy przedziały klas wielkości ekonomicznej wyrażonej w ESU: od 2-8 ESU, 8-16 ESU oraz grupę o wielkości powyżej 16 ESU.

Dokonano porównań gospodarstw beneficjentów programu do gospodarstw pozostałych w ramach tej samej klasy wielkości ekonomicznej.



Wskaźniki użyte w analizie



Czynniki wytwórcze,
Użytkowanie gruntów,
Obsada zwierząt,
Koszty produkcji,
Sytuacja ekonomiczna gospodarstw,
Zdolność do samofinansowania.



Czynniki wytwórcze



Powierzchnia gospodarstw (ha)

Nakłady pracy (AWU/ha)

Zasoby kapitału (zł)



Powierzchnia (ha), nakłady pracy , zasoby kapitału (średnia z lat 2005-2007)



Klasy wielkości ekonomicznej (ESU)	Gospodarstwa – beneficjenci programu			Gospodarstwa pozostałe		
	ha UR	AWU/ha	Wartość kapitału (tys. zł)	ha UR	AWU/ha	Wartość kapitału (tys. zł)
2-8	15,3	0,11	168,5	11,2	0,14	176,7
8-16	27,2	0,08	304,9	20,9	0,09	311,6
>16	136,7	0,03	1080,4	67,2	0,05	830,2
Średnia	59,7	0,07	517,9	33,1	0,09	439,5

gospodarstwa pozostałe=100						
2-8	136,6	78,6	95,4	*	*	*
8-16	130,1	88,9	97,9	*	*	*
>16	203,4	60,0	130,1	*	*	*
Średnia	180,4	77,8	117,8	*	*	*

Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych FADN za rok 2005, 2006, 2007.



Czynniki wytwórcze – według średnich wielkości dla obu grup



Gospodarstwa – beneficjenci programu rolnośrodowiskowego w odniesieniu do gospodarstw pozostałych

posiadały większą powierzchnię o 80,4%,

miały niższe nakłady pracy na hektar o 22,2%,

dysponowały kapitałem większym o 17,8%.



Czynniki wytwórcze według klas wielkości ekonomicznej



Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej w grupach 2-8 ESU oraz 8-16 ESU – beneficjenci programu dysponowały większą powierzchnią o około 30%, o 20% miały mniejsze nakłady pracy na hektar użytków rolnych, zaś dysponowały kapitałem o kilka procent mniejszym, jak gospodarstwa pozostałe,

Gospodarstwa największe ekonomicznie (>16 ESU) – beneficjenci programu dysponowały dwukrotnie większą powierzchnią i 30% większym kapitałem przy niższych nakładach pracy na hektar o 21,2% w odniesieniu do gospodarstw pozostałych.



Użytkowanie gruntów



Udział w gospodarstwach następujących upraw (%):

zbóż

upraw trwałych

warzyw i kwiatów



Udział zbóż, upraw trwałych oraz upraw ogrodnich (%) w gospodarstwach (średnia z lat 2005-2007)



Klasy wielkości ekonomicznej (ESU)	Gospodarstwa – beneficjenci programu			Gospodarstwa pozostałe		
	zboża	uprawy trwałe	warzywa i kwiaty	zboża	uprawy trwałe	warzywa i kwiaty
2-8	56,6	7,5	6,7	59,1	19,9	11,6
8-16	69,5	9,2	8,1	56,9	23,0	11,0
>16	62,9	12,2	3,2	61,0	13,4	8,6
Średnia	63,0	9,6	6,0	59,0	18,8	10,4

gospodarstwa pozostałe=100						
2-8	95,7	37,8	58,1	*	*	*
8-16	122,0	40,0	73,5	*	*	*
>16	103,2	91,3	37,3	*	*	*
Średnia	106,8	51,3	57,7	*	*	*

Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych FADN za rok 2005, 2006, 2007.



Użytkowanie gruntów



W gospodarstwach każdej wielkości ekonomicznej – beneficjentach programu – zanotowano podobny udział zbóż w porównaniu do gospodarstw pozostałych.

Udział upraw trwałych oraz udział warzyw i kwiatów w gospodarstwach korzystających z programu był dwukrotnie mniejszy w odniesieniu do gospodarstw pozostałych.

Zanotowano większy udział trwałych użytków zielonych w gospodarstwach korzystających z programu w każdej kategorii wielkości ekonomicznej w odniesieniu do gospodarstw pozostałych.

W miarę wzrostu ekonomicznego w gospodarstwach korzystających z programu udział TUZ w powierzchni się zmniejsza (odpowiednio: 30%, 20% i 4%).



Obsada zwierząt na jednostkę powierzchni w gospodarstwach



Obsada zwierząt ogółem LU/ha; w tym:

ziarnożerne,

trawożerne (przeżuwające i koniowate)



Pakiet 7.1 zachowanie lokalnych ras bydła





Obsada zwierząt (LU/ha) w gospodarstwach (średnia z lat 2005-2007)



Klasy wielkości ekonomicznej (ESU)	Gospodarstwa – beneficjenci programu			Gospodarstwa pozostałe		
	ogółem	ziarnożerne	trawożerne	ogółem	ziarnożerne	trawożerne
2-8	1,09	0,23	0,87	1,13	0,28	0,85
8-16	1,32	0,23	1,09	1,60	0,35	1,25
>16	0,88	0,24	0,64	1,53	0,67	0,86
Średnia	1,10	0,23	0,87	1,42	0,43	0,99

gospodarstwa pozostałe=100						
2-8	96,5	82,1	102,4	*	*	*
8-16	82,5	65,7	87,2	*	*	*
>16	57,5	35,8	74,4	*	*	*
Średnia	77,2	53,8	87,8	*	*	*

Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych FADN za rok 2005, 2006, 2007.



Obsada zwierząt (LU/ha) w gospodarstwach



We wszystkich grupach gospodarstw – beneficjentach programu zanotowano niższą obsadę zwierząt ogółem na jednostkę powierzchni o około 22%,

Obsada zwierząt ziarnożernych u beneficjentów programu stanowiła połowę obsady zwierząt ziarnożernych w gospodarstwach pozostałych,

Obsada zwierząt trawożernych u beneficjentów programu była o około 12% niższa w odniesieniu do obsady zwierząt trawożernych w gospodarstwach pozostałych.

Udział zwierząt trawożernych w ogólnej liczbie zwierząt w gospodarstwach korzystających z programu stanowi około 80% przy 20% udziale zwierząt ziarnożernych.



Elementy kosztów na gospodarstwo



Koszty ogółem na 1 ha UR, w tym:

Koszty nawozów

Koszty środków ochrony roślin

Koszty nośników energii



Koszty ogółem na gospodarstwo



Koszty ogółem w przeliczeniu na 1 ha UR w gospodarstwach – beneficjentach programu stanowiły odsetek kosztów ogółem gospodarstw pozostałych.

2-8 ESU 59,6%

8-16 ESU 65,7%

>16 ESU 73,8%

Gospodarstwo im większe ekonomicznie tym wyższe ponosi koszty ogółem.



Koszty nawozów mineralnych, środków ochrony roślin i energii w gospodarstwach w zł/ha UR (średnia z lat 2005-2007)



Klasy wielkości ekonomicznej (ESU)	Gospodarstwa – beneficjenci programu			Gospodarstwa pozostałe		
	Nawozów min.	Środków ochr. rośl.	Energii	Nawozów min.	Środków ochr. rośl.	Energii
2-8	164,2	66,3	271,2	312,3	154,7	395,9
8-16	239,7	104,8	294,5	363,1	174,9	408,9
>16	457,1	273,4	397,5	509,8	275,5	527,7
Średnia	287,0	148,2	321,1	395,1	201,7	444,2

gospodarstwa pozostałe=100						
2-8	52,6	42,9	68,5	*	*	*
8-16	66,0	59,9	72,0	*	*	*
>16	89,7	99,2	75,3	*	*	*
Średnia	72,6	73,5	72,3	*	*	*

Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych FADN za rok 2005, 2006, 2007.



Koszty nawozów mineralnych, środków ochrony roślin i energii w gospodarstwach



Gospodarstwa realizujące program rolnośrodowiskowy generalnie ponosiły niższe koszty bezpośrednie w odniesieniu do gospodarstw pozostałych o około 28% w każdej wymienionej kategorii kosztów.

Najmniejsze różnice w wysokości kosztów na hektar powierzchni zanotowano w największej ekonomicznie grupie gospodarstw > 16 ESU (od 1% - środki ochrony roślin, 9% nawozy mineralne do 25% energia).

W grupach gospodarstw mniejszych ekonomicznie (2-8 oraz 8-16 ESU) zanotowano większe różnice w kosztach między beneficjentami programu i gospodarstwami pozostałymi.



Sytuacja ekonomiczna gospodarstw



1. Wartość kapitału (zł)
2. Wartość dochodu (zł)
3. Wartość płatności rolnośrodowiskowych (zł)
4. Dochód na jednostkę pracy własnej (zł/FWU)
5. Dochód na hektar użytków rolnych (zł/ha UR)
6. Dopłaty na hektar użytków rolnych (zł/ha UR)
7. Udział gospodarstw korzystających z płatności rolnośrodowiskowych (%)
8. Udział dopłat ogółem w dochodzie (%)
9. Udział płatności rolnośrodowiskowych w dochodzie (%)

Wartość kapitału, dochodu, płatności rolnośrodowiskowej na gospodarstwo
tys. zł (średnia z lat 2005-2007)



Klasy wielkości ekonomicznej (ESU)	Gospodarstwa – beneficjenci programu			Gospodarstwa pozostałe		
	Wartość kapitału	Wartość dochodu	Wartość płatn. rol-śr.	Wartość kapitału	Wartość dochodu	Wartość płatn. rol-śr.
2-8	168,5	21,1	5,8	176,7	22,1	-
8-16	304,9	45,3	8,9	311,6	37,1	-
>16	1080,4	125,7	25,0	830,2	117,5	-
Średnia	517,9	64,0	13,2	439,5	58,9	-

gospodarstwa pozostałe=100						
2-8	95,4	95,7	-	*	*	*
8-16	97,9	122,0	-	*	*	*
>16	130,1	107,0	-	*	*	*
Średnia	117,8	108,6	-	*	*	*

Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych FADN za rok 2005, 2006, 2007.





Wartość kapitału, dochodu, płatności rolnośrodowiskowej na gospodarstwo



Beneficjenci programu średnio w grupie – w odniesieniu do gospodarstw pozostałych:

- dysponowali większym o 17,8% kapitałem
- generowali o 8,6% wyższy dochód,
- płatności z tytułu uczestnictwa w programie wynosiły 13,2 tys. zł na gospodarstwo.

Beneficjenci programu z grup o wielkości ekonomicznej do 16 ESU – w odniesieniu do gospodarstw pozostałych:

- dysponowali nieco mniejszym kapitałem,
- generowali dochód nieco mniejszy (2-8 ESU) lub większy o 22% (8-16 ESU).
- otrzymywali płatności z tytułu uczestnictwa w programie 5,8 tys. na gospodarstwo (2-8 ESU) i 8,9 tys. zł (8-16 ESU)

Beneficjenci programu z grup o wielkości ekonomicznej >16 ESU – w odniesieniu do gospodarstw pozostałych:

- dysponowali kapitałem wyższym o 30%,
- osiągali dochód wyższy o 7%
- otrzymywali najwyższe kwoty wsparcia z tytułu realizacji programu 25 tys. zł na gospodarstwo

Dochód na: jednostkę pracy własnej (zł/FWU), hektar użytków rolnych (zł/ha UR)
dopłaty ogółem na hektar użytków rolnych (zł/ha UR)
(średnia z lat 2005-2007)



Klasy wielkości ekonomicznej (ESU)	Gospodarstwa – beneficjenci programu			Gospodarstwa pozostałe		
	Dochód/ FWU	Dochód/ ha UR	Dopłaty/ ha UR	Dochód/ FWU	Dochód/ ha UR	Dopłaty/ha UR
2-8	13893	1380	858	15763	1970	475
8-16	25005	1664	791	21699	1775	446
>16	76182	920	545	62824	1748	389
Średnia	38360	1321	731	33429	1831	437

gospodarstwa pozostałe=100						
2-8	88,1	70,0	180,6	*	*	*
8-16	115,2	93,7	177,5	*	*	*
>16	121,3	52,6	140,1	*	*	*
Średnia	114,8	72,2	167,5	*	*	*



Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych FADN za rok 2005, 2006, 2007.



Dochód na jednostkę pracy własnej, hektar użytków rolnych, dopłaty ogółem na hektar użytków rolnych



Dochód na osobę zatrudnioną nieopłaconą (zł/FWU) w gospodarstwach – beneficjentach programu średnio w grupie – przewyższał dochód na FWU w gospodarstwach pozostałych o około 15% przy mniejszym dochodzie na FWU w gospodarstwach najmniejszych (2-8 ESU o 12%) i wyższym dochodzie w gospodarstwach >8ESU o 15% i 21,3%,

Dochód na jednostkę powierzchni (zł/ha UR) w gospodarstwach – beneficjentach programu w każdej grupie – w odniesieniu do gospodarstw pozostałych był niższy średnio o 28%,

Dopłaty (zł/ha UR) wynikające z uczestnictwa w pomocy wynikającej z WPR u beneficjentów programu przewyższały dopłaty gospodarstw pozostałych średnio o 67,5%. Najwyższe kwoty dopłat zanotowano w gospodarstwach najmniejszych ekonomicznie (2-8 ESU) a najniższe w największej grupie gospodarstw.



Odsetek gospodarstw korzystających z płatności rolnośrodowiskowych (2007),
 udział dopłat ogółem w dochodzie (%),
 udział płatności rolnośrodowiskowych w dochodzie (%)

Klasy wielkości ekonomicznej (ESU)	Gospodarstwa – beneficjenci programu			Gospodarstwa pozostałe		
	% beneficjentów pr. rol-śr.	% dopłat og. w doch.	% dopł. rol-śr. w doch.	% beneficjentów pr. rol-śr.	% dopłat og. w doch.	% dopł. rol-śr. w doch.
2-8	10,9	62,2	27,4	*	24,1	*
8-16	11,4	45,7	19,7	*	25,1	*
>16	14,9	59,3	19,9	*	22,3	*
Średnia	12,4	55,7	22,3	*	23,8	*

gospodarstwa pozostałe=100						
2-8	*	258,1	*	*	*	*
8-16	*	189,2	*	*	*	*
>16	*	265,9	*	*	*	*
Średnia	*	233,8	*	*	*	*

Średnia z lat 2005-2007

Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych FADN za rok 2005, 2006, 2007.





Beneficjenci płatności a dochód gospodarstw



Spośród analizowanych 3 grup gospodarstw najwięcej z nich bo około 15% uczestniczyło w programie z grupy największych ekonomicznie (>16 ESU) a najmniej bo niespełna 11% z grupy najmniejszej ekonomicznie (2-8 ESU),

Udział dopłat ogółem wynikających z WPR w dochodzie u beneficjentów programu stanowił średnio w grupie około 56% a w dochodzie gospodarstw pozostałych 24%,

Płatności rolnośrodowiskowe stanowiły 22,3% (średnio w grupie) dochodu gospodarstw i miały największe znaczenie w grupie gospodarstw najmniejszych (27% dochodu).



Sytuacja ekonomiczna beneficjentów programu w odniesieniu do gospodarstw pozostałych



Beneficjenci programu to gospodarstwa większe ekonomicznie,

Dysponują większym kapitałem (18%)

Osiągają wyższy dochód na gospodarstwo (8,6%) i na jednostkę pracy własnej (15%)

O większym udziale płatności wynikających z WPR (2,3 krotnie większy)

Płatności rolnośrodowiskowe stanowiły 22,3% dochodu

Generalnie – sytuacja ekonomiczna beneficjentów programu była lepsza niż gospodarstw pozostałych;

Jedynie zanotowano niższy dochód na jednostkę powierzchni o 28%.



Zdolność gospodarstw do samofinansowania



Stopień zadłużenia (relacja kwoty zadłużenia do łącznej kwoty aktywów),

Stopa reprodukcji majątku trwałego (relacja inwestycji netto do wartości środków trwałych),

Saldo Cash Flow I (analiza przepływów pieniężnych odpowiadająca wartości kapitału do dyspozycji).

Stopień zadłużenia, stopa reprodukcji majątku trwałego, wskaźnik Cash Flow
w analizowanych gospodarstwach (średnia z lat 2005-2007)



Klasy wielkości ekonomicznej (ESU)	Gospodarstwa – beneficjenci programu			Gospodarstwa pozostałe		
	Stopień zadłużenia %	Stopa reprod. maj. trw.%	Cash Flow I	Stopień zadłuże- nia%	Stopa reprod. maj. trw.%	Cash Flow I
2-8	6,3	31,0	31228	5,9	-2,3	27361
8-16	10,1	0,6	61986	10,3	0,8	54959
>16	36,2	5,1	193673	23,5	4,1	165729
Średnia	17,5	12,2	95629	13,2	0,9	82683

gospodarstwa pozostałe=100						
2-8	106,8	1347,8	114,1	*	*	*
8-16	98,1	75,0	112,8	*	*	*
>16	154,0	124,4	116,9	*	*	*
Średnia	132,6	1355,6	115,7	*	*	*



Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych FADN za rok 2005, 2006, 2007.



Zdolność gospodarstw do samofinansowania



Stopień zadłużenia beneficjentów programu to średnio 17,5%; najwyżej zadłużały się gospodarstwa >16ESU bo w 36,2% przy 10,1% w grupie 8-16 ESU a najmniej 2-8 ESU bo 6,3% przy 13,2% stopniu zadłużenia gospodarstw pozostałych.

Gospodarstwa korzystające z programu (średnia grupy) charakteryzuje **rozszerzona reprodukcja majątku trwałego** (12,2%), reprodukcja prosta występuje w grupie o wielkości 8-16 ESU (0,6%) jednocześnie gospodarstwa pozostałe charakteryzuje reprodukcja prosta (0,9%).

Gospodarstwa korzystające z programu **są zdolne do samofinansowania działalności i tworzenia oszczędności** na co wskazuje wskaźnik Cash Flow I jednocześnie dysponują około 16% większym kapitałem niż pozostałe.



Ocena efektywności gospodarstw



Wskaźniki:

Wydajności pracy (wartość produkcji/ rbh - zł),

Wypłacalności (zobowiązania finansowe/nadwyżki - %),

Zwroty gotówkowe (Cash Flow I/kapitał własny - %),

Rentowność kapitału własnego
(wynik finansowy/wartość kapitału - %)



Wskaźnik wydajności pracy



Wartość produkcji na jedną godzinę pracy w dwóch grupach gospodarstw – beneficjentach programu - o wielkości ekonomicznej 2-8 ESU oraz 8-16 ESU był mniejszy o około 25% w odniesieniu do gospodarstw pozostałych i wynosił:

11,9 zł/rbh (2-8 ESU) u beneficjentów a u pozostałych 15,8 zł
19,2 zł/rbh (8-16 ESU) u beneficjentów a u pozostałych 25,7 zł

Wartość produkcji na jedną godzinę pracy w grupie gospodarstw największych ekonomicznie (>16 ESU) beneficjentów programu był wyższy o około 33% w odniesieniu do gospodarstw pozostałych i wynosił:

58,6 zł/rbh u beneficjentów a u pozostałych 44,1 zł

Wskaźniki efektywności gospodarstw: wypłacalności, zwrotów gotówkowych, rentowności kapitału własnego w % (średnia z lat 2005-2007)



Klasy wielkości ekonomicznej (ESU)	Gospodarstwa – beneficjenci programu			Gospodarstwa pozostałe		
	Wypłacalności	Zwrotów gotówkowych	Rentowność kapitału własnego	Wypłacalności	Zwrotów gotówkowych	Rentowność kapitału własnego
2-8	49,9	18,5	12,5	47,1	15,5	12,5
8-16	68,2	20,3	14,8	86,5	17,6	11,9
>16	311,4	17,9	11,6	166,3	20,0	14,2
Średnia	143,2	18,9	13,0	100,0	17,7	12,9

gospodarstwa pozostałe=100						
2-8	105,9	119,4	100,0	*	*	*
8-16	78,8	115,3	124,4	*	*	*
>16	187,2	89,5	81,7	*	*	*
Średnia	143,2	106,8	100,8	*	*	*



Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych FADN za rok 2005, 2006, 2007.



Wskaźnik wypłacalności, zwrotów gotówkowych, rentowności kapitału własnego



Biorąc średnie dane z całej grupy beneficjentów programu – wszystkie gospodarstwa osiągają korzystniejsze wskaźniki efektywności w odniesieniu do tych samych wskaźników z grupy gospodarstw pozostałych od 0,8% (rentowność kapitału własnego) do 43,2% (wypłacalność),

Wskaźnik wypłacalności beneficjenci osiągnęli na poziomie 143,2%, zwrotów gotówkowych na poziomie 19% a rentowności kapitału własnego na poziomie 13%,



Wnioski (1)



Wnioski dotyczą zbiorowości gospodarstw Polskiego FADN (liczebności 966 beneficjentów programu oraz 11890 gospodarstw pozostałych średnio dla trzech lat 2005-2007) i nie należy ich uogólniać,

Beneficjenci programu dysponują większymi zasobami czynników wytwórczych takich, jak areał gruntów (80%) oraz kapitał (18%),

Charakteryzuje je niższa pracochłonność produkcji na hektar użytków rolnych, o około 22%,

Beneficjentów programu charakteryzuje stabilna sytuacja finansowa gdyż osiągają wyższy dochód na gospodarstwo (8,6%) a poprawiają ją płatności ogółem wynikające z WPR w tym rolnośrodowiskowe, te pierwsze stanowią 55,7% dochodu a drugie 24% przy udziale płatności ogółem w dochodzie w pozostałych gospodarstwach około 24%.



Wnioski (2)

Beneficjenci programu ponoszą niższe koszty produkcji w odniesieniu do kosztów gospodarstw pozostałych.

Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej 2-8 ESU oraz 8-16 ESU realizujące program charakteryzuje niższa wartość produkcji na gospodarstwo o około 20% w odniesieniu do gospodarstw pozostałych.

W gospodarstwach >16 ESU wartość produkcji o około 80% przewyższa wartość produkcji gospodarstw pozostałych.



Wnioski (3)

Beneficjenci programu, jak i gospodarstwa pozostałe **są zdolne do samofinansowania**, na co wskazuje niewielki stopień zadłużenia, reprodukcja rozszerzona majątku trwałego oraz odpowiednie saldo Cash Flow.

Wydajność pracy mierzona wartością produkcji na jedną roboczogodzinę u beneficjentów programu była większa jak w gospodarstwach pozostałych o 25%.

Rentowność kapitału własnego była na podobnym poziomie jak w gospodarstwach pozostałych i wyniosła 13%.

Beneficjenci programu to gospodarstwa dobrze zarządzane, zorganizowane, aktywne na rynku WPR (wysoki udział dopłat w dochodzie) a ponadto o dobrej kondycji finansowej i wysokiej efektywności gospodarowania, co potwierdzają wyżej przedstawione wskaźniki.



Bocian jako stały element polskich obszarów wiejskich





Dziękuję za uwagę